THE ISRAELITE PRESS The only Jewish Newspaper in Western Canada.

אידישע וואָרט

Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Established 1910 Phones: 55 409—62 213
Winnipeg — Manitoba

די סי. ען. אר. האַטעלן

די קאַנאַדער נאַציאָנאַלע אייזנבאַנען האָבן לעצטן יאָר (ווי אויך אין די פריערדיקע יאָרן) געהאַט גאַנץ באַדייטנדיקע פאַרלוסטן. פיר פון די ציין האָטעלן פונ'ם סיסטעם זיינען ארויס מיט אָנטרייב פּראָפיטן, אָבער די צינזן אויפ'ן אינוועסטמענט דערגרייכן אזעלכע הויכע סומען, אז אין דער אונטער־שטער שורה זיינען זיי ארויס מיט פאַרלוסטן. די איבעריקע פינף האָטעלן האָבן געהאַט אָנטרייב דעפיציטן, אויסער די צינזן וואָס זיי האָבן געדאַרפט צאָלן אויף די אינוועסטמענטס.

די אייזנבאַן סיסטעם האָט אינוועסטירט א קאַפּיטאַל פון איבער 21 מיליאָן דאָלאַר אין אירע 9 האָטעלן (דערפון איבער אכט מיליאָן דאָל. כלומ'ר אינ'ם פּראָכטפולן שאַטאָ לאָריער, אין אָטאַווא). די האָטעלן ווערן אָבער לכתחילה ניט געבויט צוליב פּראָפיטן, נאָר כדי צו דערמוטיקן דעם פּאַסאַ־זשיר פאַרקער אויף די סי. ען. אר. אייזנבאַנען. אָן ענלאַכן סיסטעם פון האָ־טעלן האָט אויך דער אנדער גרויסער קאַנאַדער באַן־סיסטעם, די סי. פּי. אר., און אויך פאַר די זעלבע צוועקן.

מיר קאָנען דאָס זעען באַזונדערס קלאָר בנוגע אזעלכע האָטעלן, ווי די דזשעספּער פּאַרק לאָדזש, אין די פעלזן בערג, אָדער דער מינאַקי אין, אין מינאַקי. די מייסטע פון די צאַלרייכע טוריסטן וואָס פאָרן באַזוכן די דאָזיקע פּראַכטפולע פּלעצער וואָלטן אהין ניט געפאָרן, ווען עס זיינען דאָרטן ניטאָ קיין גרויסע האָטעלן. די אייזנבאַן מאַכט אזוי אָפּ אויפ'ן טוריסטן פאַרקער מער ווי דאָס וואָס זי פאַרלירט אויף די האָטעלן.

די האָטעלן זיינען אזוי א נייטווענדיקער אינוועסטמענט פאַר די אייזנ־באַנען, פונקט ווי באַקוועמע און שיינע באַן סטאַנציעס, צו דערמוטיקן דעם פּאַסאַזשירן און טוריסטן פאַרקער.

אָבער דאָך גלויבן מיר, איז עס ניט אויסגעשלאָסן, אז מען זאָל קאָנען מאַכן די האָטעלן צו באַצאָלן זיך, און עס וואָלט ניט געשאַדט, ווען די סי. ען. אר. און די סי. פּי. אר. פאַרוואַלטונגען ריידן זיך צוזויף ווענען דעם ענין און נעמען אָן די נויטיקע מיטלען צו העכערן די האָטעל הכנסות.

די פאַרלוסטן וואָס די סי. ען. אר. האָט אויף איר האָטעלן סיסטעם דאַרפן געדעקט ווערן פון דער רעגירונג קאַסע, פון די שטייערן וואָס מיר זאָלן, און די בירגער זיינען דערפאַר פאַראינטערעסירט, אז זיי זאָלן אויס־געמידן ווערן, אויב מעגלאַך.

די סי. ען. אר. האָטעלן זיינען כסדר הויך־קלאַסיקע האָטעלן, און זיי זיינען ניט געבויט פאַר דעם דורכשניטלאַכן מענשן, נאָר פאַר די מער פאַר־מעגלאַכע פאַסאַזשירן און טוריסטן. אין דער ברייטער עולם איז גאָר ניט מחוייב צו באַצאָלן דורך שטייערן פאַר די באַזונדערע באַקוועמלאַכקייטן וואָס עס ווערן געגעבן צו זיי אין די דאָזיקע האָטעלן. — זיי זיינען בכח אליין צו באַצאָלן פאַר זיי. א קליינע העכערונג אין די פריין פון די האָטעלן, גלויבן מיר, וואָלט געקאָנט דעקן זייערע דעפיציטן.

און דער עלעמענט וואָס קאָן זיך דערלויבן צו צאָלן, וועלן מיר זאָגן, צען דאָלאַר א טאָג פאַר א צימער אין האָטעל, קאָן אזוי גוט צאָלן עלף אָדער צוועלף דאָלאַר, — דאָס וועט אים ניט באַוועגן אויפצוגעבן זיינע רייזע פּלעַ־נער אָדער צו זוכן בייליקערע האָטעלן, מיט ווייניקער באַקוועמלאַכקייטן.

סנאָודענס לאַנד שטייער

פיליפּ סנאָודען, פינאַנץ מיניסטער אין דער בריטישער אַרבעטער רע־גירונג, האָט אין זיין בודזשעט רעדע דערקלערט דעם סאַציאַליסטישן פּרינ־ציפּ פון דער נאַציאָנאַליזאַציע פונ'ם באַדן. דעם ערשטן שריט וואָס ער האָט צוגעזאָגט צו מאַכן אין דער דאָזיקער ריכטונג איז ארויפצולייגן א שטייער אויפ'ן ווערט פונ'ם באַדן, א פּעני אויף יעדן פונט.

די דאָזיקע וויכטיקע רעפאָרם קאָן ניט דורכגעפירט ווערן איינס־אָון־צוויי. עס דאַרף נעמען אַרום צוויי יאָר צייט אָפּצושאַצן דעם ווערט פון די איבער צען מיליאָן גרויסע און קליינע באַדן באַזיצן אין גרויס בריטאַניע, און ערשט דאַן וועט מען קאָנען אַרויפלייגן דעם שטייער. אין זיין איצטיקן בוד־זשעט אסיגנירט ער דערפאַר בלויז די סומע וואָס איז נויטיק אויף אָנצופאַנ־גען די רעגיסטראַציע פון די באַדן באַזיצן און זייער ווערט אָפּשאַצונג.

די קאַנסערוואַטיווע פּאַרטיי, וואָס פאַרטרעט מער ווי אלץ דעם גרויסן באַדן באַזיצער, וועט ביטער באַקעמפן סנאָודענס פּלאַן. דערפאַר וועט אָבער דער פּלאַן פאַראייניקן אלע ריכטונגען אין דער אַרבעטער פּאַרטיי גופא. און ער איז אויך זיכער מיט דער שטיצע פון די ליבעראַלן. די לעצטע, ווי פאַר־שטייער הויפּטזאַכלעך פונ'ם האַנדלס קלאַס, וועלן זיין צופרידן מיט א שטייער אויף גרונט באַזיץ, וואָס וועט פאַרלייכטערן די לאַסט פון שטייערן פונ'ם האַנדלס קלאַס. לאָיד דזשאָרדזש האָט מיט עטלאַכע און צוואַנציק יאָר צוריק פּאַקטיש אליין אָנגעפירט א גרויסן קאַמף פאַר א לאַנד שטייער, און ער וועט איצט זייער גערן שטיצן סנאָודענס פּלאַן.

אין הויז איז דער פּלאַן אזוי געזיכערט מיט א גאַנץ וואָגיקער מער־היינס, כאָטש די קאָנסערוואַטיוון וועלן אים באַקעמפן מיט אלע זייערע כחות. וואָס איז אָבער שייך דעם לאָרדן הויז, וועט דאָרטן אָן צווייפל זיין א סאָלי־דע מערהייט קעגן אים.

אָבער פיליפּ סנאָודען האָט פאַראויסגעזעען די קעגנערשאַפט פון די לאָרדן און ער האָט זיך גוט פאַרזיכערט קעגן איר. וואָלט ער דעם לאַנד שטייער פּראָיעקט פאַרגעשלאָגן אין א באַזונדער ביל, וואָלט ער זיכער דורכ־געפאַלן אין לאָרדן הויז. ער האָט אים אָבער איינגעשלאָסן אינ'ם בודזשעט, און דאָ קאָן שוין דאָס לאָרדן הויז גאָרנישט ניט טאָן. לויט דער קאָנסטיטו־ציע קאָן דאָס לאָרדן הויז ניט ענדערן קיין באַזונדערע פונקטן פונ'ם בוד־זשעט. נאָר אָנגענומען אָדער דורכוואַרפן דעם בודזשעט אינגאַנצן. און דורכ־צוואַרפן דעם בודזשעט צוליב אַט דעם פונקט וועט דאָס לאָרדן הויז מן־הסתם ניט וואַגן.

עס איז דערפאַר אזוי גוט ווי זיכער, אז סנאָודענס לאַנד שטייער וועט ווערן ווי איינער פון די וויכטיקסטע דערגרייכונגען פון דער אַרבעטער רע־גירונג.

די היינטיקע תלמוד תורה פאַרזאַמלונג

אלע פריינט און טוער פון תלמוד תורה מוזן באַגרייפן די וויכטיקייט פון דער היינטיקער פאַרזאַמלונג פאַר דער אינסטיטוציע: אָן איר היינגט אָפּ, צי די תלמוד תורה זאָל ווייטער זיין אָפן, אָדער זי זאָל מאַרגן פאַרמאַכן אי־רע טירן.

עס זיינען לעצטנס פאַרגעקומען א סך דריינגנדיקע תלמוד־תורה פאַר־זאַמלונגען, וואו פאַרשיידענע פלענער ווי צו רעטן די אינסטיטוציע פון אונ־טערגאַנג זיינען אָנגענומען געוואָרן און זיינען געענדערט געוואָרן. ווי עס איבער צען מיליאָן גרויסע און קליינע באַדן באַזיצן אין גרויס בריטאַניע, און ערשט דאַן וועט מען קאָנען אַרויפלייגן דעם שטייער. אין זיין איצטיקן בוד־זשעט אסיגנירט ער דערפאַר בלויז די סומע וואָס איז נויטיק אויף אָנצופאַנ־גען די רעגיסטראַציע פון די באַדן באַזיצן און זייער ווערט אָפּשאַצונג.

די קאָנסערוואַטיווע פאַרטיי, וואָס פאַרטרעט מער ווי אלץ דעם גרויסן באַדן באַזיצער, וועט ביטער באַקעמפן סנאָודענס פּלאַן. דערפאַר וועט אָבער דער פּלאַן פאַראייניקן אלע ריכטונגען אין דער אַרבעטער פּאַרטיי גופא. און ער איז זיכער מיט דער שטיצע פון די ליבעראַלן. די לעצטע, ווי פאַר־שטייער הויפּטזאַכלעך פונ'ם האַנדלס קלאַס, וועלן זיין צופרידן מיט א שטייער אויף גרונט באַזיץ, וואָס וועט פאַרלייכטערן די לאַסט פון שטייערן פונ'ם האַנדלס קלאַס. לאָיד דזשאָרדזש האָט מיט עטלאַכע און צוואַנציק יאָר צוריק פּאַקטיש אליין אָנגעפירט א גרויסן קאַמף פאַר א לאַנד שטייער, און ער וועט איצט זייער גערן שטיצן סנאָודענס פּלאַן.

אין הויז איז דער פּלאַן אזוי געזיכערט מיט א גאַנץ וואָגיקער מער־היינס, כאָטש די קאָנסערוואַטיוון וועלן אים באַקעמפן מיט אלע זייערע כחות. וואָס איז אָבער שייך דעם לאָרדן הויז, וועט דאָרטן אָן צווייפל זיין א סאָלי־דע מערהייט קעגן אים.

אָבער פיליפּ סנאָודען האָט פאַראויסגעזעען די קעגנערשאַפט פון די לאָרדן און ער האָט זיך גוט פאַרזיכערט קעגן איר. וואָלט ער דעם לאַנד שטייער פּראָיעקט פאַרגעשלאָגן אין א באַזונדער ביל, וואָלט ער זיכער דורכ־געפאַלן אין לאָרדן הויז. ער האָט אים אָבער איינגעשלאָסן אינ'ם בודזשעט, און דאָ קאָן שוין דאָס לאָרדן הויז גאָרנישט ניט טאָן. לויט דער קאָנסטיטו־ציע קאָן דאָס לאָרדן הויז ניט ענדערן קיין באַזונדערע פונקטן פונ'ם בוד־זשעט. נאָר אָנגענומען אָדער דורכוואַרפן דעם בודזשעט אינגאַנצן. און דורכ־צוואַרפן דעם בודזשעט צוליב אַט דעם פונקט וועט דאָס לאָרדן הויז מן־הסתם ניט וואַגן.

עס איז דערפאַר אזוי גוט ווי זיכער, אז סנאָודענס לאַנד שטייער וועט ווערן ווי איינער פון די וויכטיקסטע דערגרייכונגען פון דער אַרבעטער רע־גירונג.

די היינטיקע תלמוד תורה פאַרזאַמלונג

אלע פריינט און טוער פון תלמוד תורה מוזן באַגרייפן די וויכטיקייט פון דער היינטיקער פאַרזאַמלונג פאַר דער אינסטיטוציע: אָן איר היינגט אָפּ, צי די תלמוד תורה זאָל ווייטער זיין אָפן, אָדער זי זאָל מאַרגן פאַרמאַכן אי־רע טירן.

עס זיינען לעצטנס פאַרגעקומען א סך דריינגנדיקע תלמוד־תורה פאַר־זאַמלונגען, וואו פאַרשיידענע פלענער ווי צו רעטן די אינסטיטוציע פון אונ־טערגאַנג זיינען אָנגענומען געוואָרן און זיינען געענדערט געוואָרן. ווי עס זעט אָבער אויס, זיינען די פלענער ניט געווען מער ווי גוטע וואונשן, און זיי האָבן בלויז אָנגעצויגן דעם קריזיס. אָבער דערמיט אויך נאָך מער פאַרשאַרפט די לאַגע און געמאַכט דעם קריזיס אומפאַרמיידלאַכער און טיפער.

איצט דאַרף עס זיין פאַר אלעמען קלאָר, אז ניט מיט פּלענער און ניט מיט ענטוזיאַזם און גוטע וואונשן קאָן מען רעטן די לאַגע. עס איז געקומען דער מאָמענט פון אומפאַרמיידלאַכן צוזאַמענברוך, סיידן באַלדיקע אנטשיי־דענע און וויים־גייטדיקע שריט זאָלן אָנגענומען ווערן צו רעטן די לאַגע.

וואָס ס'איז נויטיק איצט, איז מעשים. און אויב די מעשים וועלן ניט קומען היינט אָוונט, ווייל מאַרגן די תלמוד תורה פאַרמאַכן אירע טירן.

רוסישע זויים-גוואַרדייער באַשולדיקן א אידישן סוחר אינ'ם סאָרד פון 60 קאַזאַקן הינטער מאַנדזשוריע

(ספּעציעל פאַר ד. א. וו. דורך "איטאַ")
פון א. פּאַנעוועזשער

אין כאַרבינער כינעזישן געריכט האָט זיך אָנגעפאַנגען דער פּראָצעס פונ'ם אי־רישן סוחר מאָיסיי ראַפּאַלאָוויטש זוטש פון כאַילאַר, וועלכן די רוסישע צאַריסטסן בראַש מיטן גלח מאַקאָוויעוו באַשולדיקן אין א שוידערלאַכן פאַרברעכן — אין מאָרד פון זעכציק פּערזאָן בעתן כינעזיש־סאָוועטישן קאָנפליקט אין אָקטאָבער, 29־19 אויפן מאַנזשוריער און מאָנגאָלישן גרעניץ. קיינע פאַקטישע באַווייזן אין נ־טאָ און די גאַנצע באַשולדיקונג איז באַ־זירט אויף די רייד און דערציילונגען פון א גרופּע קאָזאַקשקעס, פרויען און קינ־דער פון די דערמאָרדעטע, וועלכע זיינען אינספּירירט געוואָרן פון די רוסישע וויים־גוואַרדייאַישע צאַריסטישע אָרגאַניזאַצי־עס. דאָך זיצט דער באַשולדיקטער הע־כער ווי א האַלב יאָר, געשמידט אין קאַנדאַלן אין אן איינצלנעם קאַמער אין כאַרבינער געפענגניש אונטער שרעקלאַ־כע באַדינונגען. ס'ווערט ניט צוגעלאָזן צו אים קיין באַזוך פון קרובים, מען דערלויבט אים ניט צו באַקומען אָדער איבערשיקן בריוו. פאַרן האַלב יאָר אין געפענגניש אין זוטש קראַנק געוואָרן, עס דאַרפן אויסגערופן צוויי אָרטן, אין כאַרבין אין אַ אינדיווידועלן אָפּטיילונג פון די אַנדערע פון דעקן אויף א בלעטל פונם איינפלוס און אינטרינעם פון די רוסישע מאַגאַרכיסטן אין צפון כי־נע.

דעם אירן משה זוטש דראָעט טויט־שטראָף.

די געשיכטע פון דער שחיטה אין טרי־אָב רעטשיע האָט אין דער צייט אויפגע־טרייסלט די גאַנצע באַעלקערונג פון צפון מאַנזשוריע. דאָס איז פאָרגעקומען אין אָקטאָבער 1929. א באַוואַנדטער אַטריאַד (מיליטער טייל) פון הונדערט פּערזאָן איז אָנגעפאַלן אויפן דאַרף סי־ניכע, וועלכער איז ווי אלע איבעריקע דערפער פון טריאָב־רעטשיע באַזעצט פון ווייס־גוואַרדייאַישע רוסישע קאָזאַקן. האָט אַרויסגעטריבן די איינוואוינער פון די הייזער, דערמאָרדערט זעכציק פּער־זאָן, אונטערגעצונדן דעם דאַרף און איז פאַרשוואונדן געוואָרן צו דער ריכטונג פונם מאָנגאָלישן מדבר. דער אָנגעוויזע נער ראַיאָן, וועלכער טראָגט דעם רוסישן נאָמען "טריאָב־רעטשיע" (דריי טייכן) נעפינט זיך ביי דער זייט פון דער אייזנ־באַן סטאַנציע כאַילאַר צום גרעניץ פון מאָנגאָליע, וואו עס קרייצן זיך דריי טיי־כען. דער גענגס איז זייער א פּרוכטבאַ־רער און לויט דריי הונדערט קיקאָמעטער וויים פונ'ם סאָוועטישן גרעניץ. בעת די רוסישע וויים־גוואַרדייאַישע קאָזאַקן און מיליטער זיינען אין סוף 1920 ארויסגע־שטויסן געוואָרן פון הינטער באַיקאַל גע־ביט און זיי האָבן זיך געלאָזט לויפן פון דער סאָוועטישער מיליטער וועגן אויפער זייט גרעניץ, קיין מאַנזשוריע — האָבן א גרויסער טייל מזרח־סיבירער קאָזאַקן אויסגעקליבן די גרויסע טעריטאָריע פון "טריאָב־רעטשיע" אינם גענגס פון כאַי־לאַר און האָבן זיך דאָרט קאַלאָניזירט. עס זיינען אין ניכן אויסגעוואַקסן ביז פופציג קאָזאַקישע דערפער און כוטאָרס, די קאַ־זאַקן האָבן באַאַרבעט דעם באַדן, איינגע־פירט פּי־צוכט און געלעבט לויט די אַל־טע קאָזאַקע טראַדיציעס. עס זיינען אויסגעבויט געוואָרן קלויסטערס, געעפנט געוואָרן שיינקען, געהוליעס, גע'שיכו'ס און געוואָרט אויף דעם טאָג ווען דער נאָס געוואַלטבער וועט צוריק בריינגען די רוסישע לייט און קאָזאַקן צו זייער הייליקער אָטערלאַנד, צו דער מאַטעלע רוסלאַנד.

ס'איז ווייטיק צו באַשרעקן, דאָס צוויי־טער יאָר קאָזאַקן גופא אינם אָנגעוויזענעם ראַיאָן פון מאַנזשוריע איז ניטאָ קיין אַח־דות. זייער אָפּט קומען פאַר חשבונות, צוזאַמענשטויסן מיט הרינגות צווישן איין דאָרף מיט צווייטן. דאָך דעם שוויבלט און גריבלט דער גאַנצער געגנס מיט באַ־דיטן באַנדעס, אָפּטיילונגען פון די זעלבע קאָזאַקן, וועלכע קאָנען זיך ניט צופאַסן צו א גאַרמאָלן לעבן און זיך שיידן מיט זייער געוועער. פיל פון די באַוואַנטע קאָ־זאַקן־באַנדעס האָבן ביז די לעצטע צוויי יאָר געדינט אין דער כינעזישער ארמיי, נאָר נאָך דער לעצטער בירגער קריג זיי־נען די רוסישע מיליטער אָפּטיילונגען פון דער כינעזישער ארמיי אַנאַנדערגעלאָפן געוואָרן. דער גרעסטער טייל קאָזאַקן — וואָלונטירן — וועלכע האָבן פריער דורכ־געמאַכט די וועלט מלחמה, שפּעטער דאָס בירגער קריג אין רוסלאַנד אונטער די פאָנען פונם אַטאַמאַן סעמיאָנאָוו, אַדמי־ראַל קאָלטשאַק, באַראָן אונגאַרן, קאַלמי־קאָוו און אַנדערע צאַריסטן, און נאָך דעם די לעצטע כינעזישע בירגער קריגן אונ־טער די פאָנען פון טצוזאַן סאָ לין — האָבן זיך פאַר די פופצן יאָר אזוי איינ־געלעבט מיטן ביקס און באַיאָנעט, דאָס זיי זיינען אויסער קריג און דיבערעייען זאָן, אונטערגעזונדן דעם דאָרף און איז פאַרשוואונדן געוואָרן צו אן אַנדער אָרט לעבן. די אָרגאַניזירטע קאָזאַקן באַנדעס וואַנדערן איבער די גרויסע סטעפּעס, בערג און טאָלן פון צפון מאַנזשוריע און כי־נעזישע מאָנגאָליע, באַפאַלן דערפער און קאַראַוואַנעס, מאָרדן, שעכטן און ראַ־בירן די סוחרים און איינוואוינער און האַלטן אין טויט שרעק נאָכצע געגנטן, וועלכע זיינען שיטער באַוועגט.

א באַזונדערע אָקטיוויטעט ביי די ווייט־סע קאָזאַקן באַנדעס האָט זיך אָנגעפאַנ־גען בעת'ן סאָוועטיש־כינעזישן קאָנפליקט פון 1929 אויף דער טעריטאָריע פונם מזרח כינעזישן אייזנבאַן. אין אָנפאַנג אָקטאָבער, ווען ס'איז פאַרגעקומען די שחיטה אין דאָרף טיניכע, וועלכער ליגט דריי הונדערט קילאָמעטער פונם סאָוועט־טישן גרעניץ — איז נאָך די כינעזישע אויסגעבויט געוואָרן קלויסטערס, געעפנט געוואָרן שיינקען, געהוליעס, גע'שיכו'ס און געוואָרט אויף דעם טאָג ווען דער נאָס געוואַלטבער וועט צוריק בריינגען די רוסישע לייט און קאָזאַקן צו זייער הייליקער אָטערלאַנד, צו דער מאַטעלע רוסלאַנד.

ס'איז ווייטיק צו באַשרעקן, דאָס צוויי־טער יאָר קאָזאַקן גופא אינם אָנגעוויזענעם ראַיאָן פון מאַנזשוריע איז ניטאָ קיין אַח־דות. זייער אָפּט קומען פאַר חשבונות, צוזאַמענשטויסן מיט הרינגות צווישן איין דאָרף מיט צווייטן. דאָך דעם שוויבלט און גריבלט דער גאַנצער געגנס מיט באַ־דיטן באַנדעס, אָפּטיילונגען פון די זעלבע קאָזאַקן, וועלכע קאָנען זיך ניט צופאַסן צו א גאַרמאָלן לעבן און זיך שיידן מיט זייער געוועער. פיל פון די באַוואַנטע קאָ־זאַקן־באַנדעס האָבן ביז די לעצטע צוויי יאָר געדינט אין דער כינעזישער ארמיי, נאָר נאָך דער לעצטער בירגער קריג זיי־נען די רוסישע מיליטער אָפּטיילונגען פון דער כינעזישער ארמיי אַנאַנדערגעלאָפן געוואָרן. דער גרעסטער טייל קאָזאַקן — וואָלונטירן — וועלכע האָבן פריער דורכ־געמאַכט די וועלט מלחמה, שפּעטער דאָס בירגער קריג אין רוסלאַנד אונטער די פאָנען פונם אַטאַמאַן סעמיאָנאָוו, אַדמי־ראַל קאָלטשאַק, באַראָן אונגאַרן, קאַלמי־קאָוו און אַנדערע צאַריסטן, און נאָך דעם די לעצטע כינעזישע בירגער קריגן אונ־טער די פאָנען פון טצוזאַן סאָ לין — האָבן זיך פאַר די פופצן יאָר אזוי איינ־געלעבט מיטן ביקס און באַיאָנעט, דאָס זיי זיינען אויסער קריג און דיבערעייען זאָן, אונטערגעזונדן דעם דאָרף און איז גאָר ניט מחוייב צו באַצאָלן דורך שטייערן פאַר די באַזונדערע באַקוועמלאַכקייטן וואָס עס ווערן געגעבן צו זיי אין די דאָזיקע האָטעלן. — זיי זיינען בכח אליין צו באַצאָלן פאַר זיי. א קליינע העכערונג אין די פריין פון די האָטעלן, גלויבן מיר, וואָלט געקאָנט דעקן זייערע דעפיציטן.

אין דער עלעמענט וואָס קאָן זיך דערלויבן צו צאָלן, וועלן מיר זאָגן, צען דאָלאַר א טאָג פאַר א צימער אין האָטעל, קאָן אזוי גוט צאָלן עלף אָדער צוועלף דאָלאַר, — דאָס וועט אים ניט באַוועגן אויפצוגעבן זיינע רייזע פּלע־נער אָדער צו זוכן בייליקערע האָטעלן, מיט ווייניקער באַקוועמלאַכקייטן.

אין כאַרבינער כינעזישן געריכט האָט זיך אָנגעפאַנגען דער פּראָצעס פונ'ם אי־רישן סוחר מאָיסיי ראַפּאַלאָוויטש זוטש פון כאַילאַר, וועלכן די רוסישע צאַריסטסן בראַש מיטן גלח מאַקאָוויעוו באַשולדיקן אין א שוידערלאַכן פאַרברעכן — אין מאָרד פון זעכציק פּערזאָן בעתן כינעזיש־סאָוועטישן קאָנפליקט אין אָקטאָבער, 29־19 אויפן מאַנזשוריער און מאָנגאָלישן גרעניץ. קיינע פאַקטישע באַווייזן אין ניט אויף די גאַנצע באַשולדיקונג איז באַ־זירט אויף די רייד און דערציילונגען פון א גרופּע קאָזאַקשקעס, פרויען און קינ־דער פון די דערמאָרדעטע, וועלכע זיינען אינספּירירט געוואָרן פון די רוסישע וויים־גוואַרדייאַישע צאַריסטישע אָרגאַניזאַצי־עס. דאָך זיצט דער באַשולדיקטער הע־כער ווי א האַלב יאָר, געשמידט אין קאַנדאַלן אין אן איינצלנעם קאַמער אין כאַרבינער געפענגניש אונטער שרעקלאַ־כע באַדינונגען. ס'ווערט ניט צוגעלאָזן צו אים קיין באַזוך פון קרובים, מען דערלויבט אים ניט צו באַקומען אָדער איבערשיקן בריוו. פאַרן האַלב יאָר אין געפענגניש אין זוטש קראַנק געוואָרן, עס דאַרפן אויסגערופן צוויי אָרטן, אין כאַרבין אין אַ אינדיווידועלן אָפּטיילונג פון די אַנדערע פון דעקן אויף א בלעטל פונם אינפלוס און אינטרינעם פון די רוסישע מאַגאַרכיסטן אין צפון כי־נע.

דעם אירן משה זוטש דראָעט טויט־שטראָף.

די געשיכטע פון דער שחיטה אין טרי־אָב רעטשיע האָט אין דער צייט אויפגע־טרייסלט די גאַנצע באַעלקערונג פון צפון מאַנזשוריע. דאָס איז פאָרגעקומען אין אָקטאָבער 1929. א באַוואַנטער אַטריאַד (מיליטער טייל) פון הונדערט פּערזאָן איז אָנגעפאַלן אויפן דאָרף סי־ניכע, וועלכער איז ווי אלע איבעריקע דערפער פון טריאָב־רעטשיע באַזעצט פון ווייס־גוואַרדייאַישע רוסישע קאָזאַקן. דאָס האָט אַרויסגעטריבן די איינוואוינער פון די הייזער, דערמאָרדערט זעכציק פּער־זאָן, אונטערגעזונדן דעם דאָרף און איז פאַרשוואונדן געוואָרן צו אן אַנדער אָרט לעבן. די אָרגאַניזירטע קאָזאַקן באַנדעס וואַנדערן איבער די גרויסע סטעפּעס, בערג און טאָלן פון צפון מאַנזשוריע און כי־נעזישע מאָנגאָליע, באַפאַלן דערפער און קאַראַוואַנעס, מאָרדן, שעכטן און ראַ־בירן די סוחרים און איינוואוינער און האַלטן אין טויט שרעק נאָכצע געגנטן, וועלכע זיינען שיטער באַוועגט.

א באַזונדערע אָקטיוויטעט ביי די ווייט־סע קאָזאַקן באַנדעס האָט זיך אָנגעפאַנ־גען בעת'ן סאָוועטיש־כינעזישן קאָנפליקט פון 1929 אויף דער טעריטאָריע פונם מזרח כינעזישן אייזנבאַן. אין אָנפאַנג אָקטאָבער, ווען ס'איז פאַרגעקומען די שחיטה אין דאָרף טיניכע, וועלכער ליגט דריי הונדערט קילאָמעטער פונם סאָוועט־טישן גרעניץ. דאָך דעם שוויבלט און גריבלט דער גאַנצער געגנס מיט באַ־דיטן באַנדעס, אָפּטיילונגען פון די זעלבע קאָזאַקן, וועלכע קאָנען זיך ניט צופאַסן צו א גאַרמאָלן לעבן און זיך שיידן מיט זייער געוועער. פיל פון די באַוואַנטע קאָ־זאַקן־באַנדעס האָבן ביז די לעצטע צוויי יאָר געדינט אין דער כינעזישער ארמיי, נאָר נאָך דער לעצטער בירגער קריג זיי־נען די רוסישע מיליטער אָפּטיילונגען פון דער כינעזישער ארמיי אַנאַנדערגעלאָפן געוואָרן. דער גרעסטער טייל קאָזאַקן — וואָלונטירן — וועלכע האָבן פריער דורכ־געמאַכט די וועלט מלחמה, שפּעטער דאָס בירגער קריג אין רוסלאַנד אונטער די פאָנען פונם אַטאַמאַן סעמיאָנאָוו, אַדמי־ראַל קאָלטשאַק, באַראָן אונגאַרן, קאַלמי־קאָוו און אַנדערע צאַריסטן, און נאָך דעם די לעצטע כינעזישע בירגער קריגן אונ־טער די פאָנען פון טצוזאַן סאָ לין — האָבן זיך פאַר די פופצן יאָר אזוי איינ־געלעבט מיטן ביקס און באַיאָנעט, דאָס זיי זיינען אויסער קריג און דיבערעייען זאָן, אונטערגעזונדן דעם דאָרף און איז גאָר ניט מחוייב צו באַצאָלן דורך שטייערן פאַר די באַזונדערע באַקוועמלאַכקייטן וואָס עס ווערן געגעבן צו זיי אין די דאָזיקע האָטעלן. — זיי זיינען בכח אליין צו באַצאָלן פאַר זיי. א קליינע העכערונג אין די פריין פון די האָטעלן, גלויבן מיר, וואָלט געקאָנט דעקן זייערע דעפיציטן.

אין דער עלעמענט וואָס קאָן זיך דערלויבן צו צאָלן, וועלן מיר זאָגן, צען דאָלאַר א טאָג פאַר א צימער אין האָטעל, קאָן אזוי גוט צאָלן עלף אָדער צוועלף דאָלאַר, — דאָס וועט אים ניט באַוועגן אויפצוגעבן זיינע רייזע פּלע־נער אָדער צו זוכן בייליקערע האָטעלן, מיט ווייניקער באַקוועמלאַכקייטן.

סנאָודענס לאַנד שטייער

פיליפּ סנאָודען, פינאַנץ מיניסטער אין דער בריטישער אַרבעטער רע־גירונג, האָט אין זיין בודזשעט רעדע דערקלערט דעם סאַציאַליסטישן פּרינ־ציפּ פון דער נאַציאָנאַליזאַציע פונ'ם באַדן. דעם ערשטן שריט וואָס ער האָט צוגעזאָגט צו מאַכן אין דער דאָזיקער ריכטונג איז ארויפצולייגן א שטייער אויפ'ן ווערט פונ'ם באַדן, א פּעני אויף יעדן פונט.

די דאָזיקע וויכטיקע רעפאָרם קאָן ניט דורכגעפירט ווערן איינס־אָון־צוויי. עס דאַרף נעמען אַרום צוויי יאָר צייט אָפּצושאַצן דעם ווערט פון די איבער צען מיליאָן גרויסע און קליינע באַדן באַזיצן אין גרויס בריטאַניע, און ערשט דאַן וועט מען קאָנען אַרויפלייגן דעם שטייער. אין זיין איצטיקן בוד־זשעט אסיגנירט ער דערפאַר בלויז די סומע וואָס איז נויטיק אויף אָנצופאַנ־גען די רעגיסטראַציע פון די באַדן באַזיצן און זייער ווערט אָפּשאַצונג.

די קאָנסערוואַטיווע פּאַרטיי, וואָס פאַרטרעט מער ווי אלץ דעם גרויסן באַדן באַזיצער, וועט ביטער באַקעמפן סנאָודענס פּלאַן. דערפאַר וועט אָבער דער פּלאַן פאַראייניקן אלע ריכטונגען אין דער אַרבעטער פּאַרטיי גופא. און ער איז זיכער מיט דער שטיצע פון די ליבעראַלן. די לעצטע, ווי פאַר־שטייער הויפּטזאַכלעך פונ'ם האַנדלס קלאַס, וועלן זיין צופרידן מיט א שטייער אויף גרונט באַזיץ, וואָס וועט פאַרלייכטערן די לאַסט פון שטייערן פונ'ם האַנדלס קלאַס. לאָיד דזשאָרדזש האָט מיט עטלאַכע און צוואַנציק יאָר צוריק פּאַקטיש אליין אָנגעפירט א גרויסן קאַמף פאַר א לאַנד שטייער, און ער וועט איצט זייער גערן שטיצן סנאָודענס פּלאַן.

אין הויז איז דער פּלאַן אזוי געזיכערט מיט א גאַנץ וואָגיקער מער־היינס, כאָטש די קאָנסערוואַטיוון וועלן אים באַקעמפן מיט אלע זייערע כחות. וואָס איז אָבער שייך דעם לאָרדן הויז, וועט דאָרטן אָן צווייפל זיין א סאָלי־דע מערהייט קעגן אים.

אָבער פיליפּ סנאָודען האָט פאַראויסגעזעען די קעגנערשאַפט פון די לאָרדן און ער האָט זיך גוט פאַרזיכערט קעגן איר. וואָלט ער דעם לאַנד שטייער פּראָיעקט פאַרגעשלאָגן אין א באַזונדער ביל, וואָלט ער זיכער דורכ־געפאַלן אין לאָרדן הויז. ער האָט אים אָבער איינגעשלאָסן אינ'ם בודזשעט, און דאָ קאָן שוין דאָס לאָרדן הויז גאָרנישט ניט טאָן. לויט דער קאָנסטיטו־ציע קאָן דאָס לאָרדן הויז ענדערן קיין באַזונדערע פונקטן פונ'ם בוד־זשעט. נאָר אָנגענומען אָדער דורכוואַרפן דעם בודזשעט אינגאַנצן. און דורכ־צוואַרפן דעם בודזשעט צוליב אַט דעם פונקט וועט דאָס לאָרדן הויז מן־הסתם ניט וואַגן.

עס איז דערפאַר אזוי גוט ווי זיכער, אז סנאָודענס לאַנד שטייער וועט ווערן ווי איינער פון די וויכטיקסטע דערגרייכונגען פון דער אַרבעטער רע־גירונג.

די היינטיקע תלמוד תורה פאַרזאַמלונג

אלע פריינט און טוער פון תלמוד תורה מוזן באַגרייפן די וויכטיקייט פון דער היינטיקער פאַרזאַמלונג פאַר דער אינסטיטוציע: אָן איר היינגט אָפּ, צי די תלמוד תורה זאָל ווייטער זיין אָפן, אָדער זי זאָל מאַרגן פאַרמאַכן אי־רע טירן.

עס זיינען לעצטנס פאַרגעקומען א סך דריינגנדיקע תלמוד־תורה פאַר־זאַמלונגען, וואו פאַרשיידענע פלענער ווי צו רעטן די אינסטיטוציע פון אונ־טערגאַנג זיינען אָנגענומען און זיינען געענדערט געוואָרן. ווי עס זעט אָבער אויס, זיינען די פלענער ניט געווען מער ווי גוטע וואונשן, און זיי האָבן בלויז אָנגעצויגן דעם קריזיס. אָבער דערמיט אויך נאָך מער פאַרשאַרפט די לאַגע און געמאַכט דעם קריזיס אומפאַרמיידלאַכער און טיפער.

איצט דאַרף עס זיין פאַר אלעמען קלאָר, אז ניט מיט פּלענער און ניט מיט ענטוזיאַזם און גוטע וואונשן קאָן מען רעטן די לאַגע. עס איז געקומען דער מאָמענט פון אומפאַרמיידלאַכן צוזאַמענברוך, סיידן באַלדיקע אנטשיי־דענע און וויים־גייטדיקע שריט זאָלן אָנגענומען ווערן צו רעטן די לאַגע.

וואָס ס'איז נויטיק